

K. Peák Ildikó

Hegedűs Morgan világa

Félbeszakadt, kettétört művészi pályáról, torzóként a barátokra, társakra maradt életműről beszélni nehéz, szívszorító érzés. A műteremben összegyűjtött vázlatokat, a tökéletességig, tovább-nem-festhetőségig kész képeket, az utolsó műveket szemlélve mindig felmerülhet és fel is merül a kérdés – mi lett volna a következő? S az azt követő? Mire lett volna még képes az alkotói ihlet és a teremteni akarás? Folytatni a megkezdett utat, gazdagítani, elmélyíteni a már kialakított szimbólum- és színvilágot, vagy utat törni, új képi világot kialakítani, új jelképi rendszert kidolgozni? E kérdésekre nem kap már választ sem a kortárs, sem az utókor.

A nyitott, csonka életmű azonban zárt is. Lezárja azt az alkotó képtelen, döbbenetes halála, és e tragikus tény kialakítja a művek végleges helyét az utókor értékelésében. Felrajzolja a pályáivet, melynek van kezdete és vége, és megszületnek az első átfogó igényű – vagy annak szánt – elemzések, s íme létrejön a szomorú évfordulóhoz köthető emlékkiállítás, az első emlékülés, tanácskozás.

E rövid előadásban nem törekszem az életmű átfogó bemutatására, egyrészt az idő szabott keretei miatt, másrészt – s elsősorban – úgy érzem, munkásságának szakavatottabb értői is ülnek itt, akik Hegedűs Morgant emberként, társként, barátként is ismerve, jobban ismerték az alkotás folyamatát, az egymás után keletkező művek közti összefüggéseket.

Szeretnék azonban néhány szót szólni Hegedűs Morgan alkotásainak képi világáról, e világ folytonos fejlődéséről, alakulásáról.

Kezdetben volt Iványi Ödön szakköre, és egy tehetséges, a művészet nem korlátok közé zárt lehetőségeit kutató fiatalember. A korai tanulmányok, festmények – bár témájukban még iskolás jellegűek – már magukon viselik a későbbi alkotói szemléletmód jegeit. Az esetkezelés talán még tétova, de a formák biztosan, súlyosan, de nem nehézkesen helyezkednek el a térben. A *Szobabelső székkel* című kép témájában Van Gogh festményét idézi. Míg azonban Van Gogh műve a társtalanságot, az esendőséget, az egyedüllétet emeli drámai magaslatra, Hegedűs Morgan bakancsai szilárdan, határozottan foglalják el helyüket a képtérben, súlyuk van.

Hegedűs Morgan első kiérlelt festményei Kokas Ignác színvilágát idézik, a későbbi kirobbanó erejű művekhez képest kissé halkabb, poétikusabb hangulatot árasztanak. A Hegedűs Mor-

gan-i „poézis” azonban nem édeskés, nem mentes az indulatoktól, tépelődésektől, a vajúdo útkereséstől.

Zöldes derengésben indul végső rohamra, s sújtja le az Ellenséget a Sárkányölő. Az elpusztított Gonosz hosszúkás hasábok alakjában süllyed a mélybe. Talán a szűkebb környezetet jelentő, az emberléptékű életet embertelen keretek közé szorító panelházak, épülettornyok pusztulnak, semmisülnek meg itt. A szintén zöldes tónusokkal megfestett *Félúton* a kötél-táncos – az alkotó ember – magányáról, önmagára utaltságáról vall. Az üres képtérben kifeszített kötélén álló figura meghajtott feje szomorúságról, egyben eltökéltségről, meg nem alkuvásról tanúskodik.

Hasonlóan „kokasos” – zöldes, barnás – tónusokkal él Hegedűs Morgan 1980-as *Önarcképen*. A derengő színvilágú, alig jelzett enteriőrben elhelyezett keretből a művész komoly arca tekint le a székből ülő foltszerű babára. A visszafogott színvilágra a visszafogott tartalom és megjelenítés rímel.

Hegedűs Morgan e korai „kokasos” időszaka mintegy a nyolcvanas évek közepéig tartott, de a „kép a képben” motívum a továbbiakban is még hangsúlyosabban, kiérleltebben jelenik meg oeuvre-jében.

A „kép a képben” – pontosabban az élénk táruoló festményen feltűnő festőállvány, rajta a kusza vonalakkal, jelekkel megjelölt vászon – motívuma megjelenése egyben Hegedűs Morgan sajátos, egyéni stílusának kialakulását is jelzi. Ez időtől fokozatosan megszűnik a képtér, a figurák, formák festékfoltok, vonalak, vagy akár a papír fekete felülete előtt állnak, mozognak, kavarnak. A korábban kissé visszafogott, mostanra végleges célt, irányt találó indulatok szinte kirobbannak. A 80-as évek közepétől készült festményeket szemlélve a kevésbé figyelmes néző számára is nyilvánvalóvá válik a szinte fékezhetetlen energia, a teremteni és megmutatni akarás, mely e műveket létrehozta.

Kezdetben e robbanó indulatokat zárja – zárná – le előttünk a festőállvány a vászonnal, s ezek parafrázisaként a „behajtani tilos” tábla, az útakadály. A lefojtott energia, a feszültség azonban áttöri a gátakat, szétfeszíti a kereteket. A *Kék állvány*, a *Torzó térben*, a *Mezei csoport* című képeken az állványon, a négyszögletű vásznon kusza, indulatos, vonalak, vörös foltokkal – talán vérrel – pettyezett figura. Ez a vér folyik az *Elvált hangulatom* című képen is.

A tiltó táblák és a festővásznak szögletessége után Hegedűs Morgan egy új szimbólumot avat képei fő motívumává. Az önmagába visszatérő kör, a születést, az életet jelentő csíra. A címében a kozmikus végtelent, az eredetet kereső sámánritusokra utaló *Szarvaséneken* a kör alakú formán elrendezett tojásalakok az élet örök, feltartóztathatatlan körforgását idézik. A *Környezet* című nagyméretű festményen a kissé torzított kör (csíra) alakú formában lebegnek, kavarnak a – leginkább tengeri lényekre, halakra emlékeztető – alakzatok, figurák. Nem barátságos, megnyugtató lények ezek – hegyes fogaik, gyanakodva kidülledő szemük, kilógó, duzzadt nyelvük rosszindulatot, egyszersmind kint, szenvedést tükröznek.

Ezen apró szörnyalakok szinte kozmikusá felmagasztosult rokona a *Születések* óriássá nőtt ösanyja. Fenyegetően fehér, hegyes fogai közül vérpatak csorog alá, melynek oka – nem tudni – a szülés kínja, vagy a pusztítva mindent felfalás. Testében óriási, szívérványosan pöttyös, kör alakú burokból hordozza kicsinyét, melyre hátrébb apró, kavargó szörnyalakok, ragadozók lesnek. Még nincs félelmetes külseje, fehérén villogó foga a magzatnak, de tudjuk, érezzük, hogy ebből az apokaliptikus vízióból csak új, még félelmetesebb szörny szülehet. Az

elénk táruló látvány az elsődleges borzalmon túl is nyugtalanító, hiszen e minden szörnyetgek ósanyjának kitágult szeme, kétségbeesett tekintete ugyanazt a – a szülés kínjain is túlmutató – gyötrelmet, szenvedést tükrözi, mint a *Környezet* vízi lényeknek kitágult pupillája.

Furcsa, feszült kettősség nyilvánul meg e képi világban, hiszen a kör, a csíra, a kozmosz nyugalmát, a születés örömét kell hogy sugallja, az e formákat elborító s elnyelő szörnyek, torz állatfigurák azonban az ellenkezőjét érzékeltetik. Hegedűs Morgan e festményeken megmutatja nekünk azt, hogy a fenyegető gonosz, a torz indulatok, az emberi elme ijesztő szüleményei itt keringenek körülöttünk, részeivé váltak életünknek. Mindezt hatalmas felületeken jeleníti meg a művész, széles gesztusokkal, baljós kékekkel, lilákkal, a vér vörösisével. A színek, formák kavargását csupán enyhítik, de nem szelidítik a nagy foltokban megjelenő apró pöttyök.

E monumentális, felkavaró szándékú művek mellett Hegedűs Morgan ez időben érzékeny grafikákat is készített. E pasztellrajzok kevésbé drámaiak, de hasonlóan a fentiekhez, a művész nem emberalakokat, hanem különös állatokat, növényeket hív segítségül gondolatai, érzelmei tükrözésére.

Végtelen magányt, egyedüllétet, bánatot sugároz a *Szomorú az idő* védtelenül, kitaszítva kucorgó, egérszerű állatfigurája. Kitaszított alakját mintha eső verné. Lopakodva, bármely pillanatban ugrásra készen rág a *Rágcsáló*, följe madárszerű tollas kis lény magasodik. A *Gombák*-sorozat lapjain a növényi formák átalakulnak, fokozatosan a vegetáció jelképévé válnak.

Az 1990-es évben – e rövid időben, mely még Hegedűs Morgannak adatott – ismét változik a művek képi világa. A *Van Gogh virágai* című pasztellkép tiszteletadás a nagy példaképnek. A ragyogó sárga napkorong, a lángcsóvaként az égre ívelő napraforgók, a kép indulatoktól robbanó szín- s formavilága talán a leghűbben adja vissza a holland festő művészetfelfogását, útkeresését s majdani sorsát.

Az utolsó pasztelleken egy apró kis madárfejű lény jelenik meg – párosával vagy egyedül. Torzó ez a figura – karja-szárnya hiányzik, vagy csak csökött csonk. Egy lábon tesz különös, elszánt, bábszerű tánc lépéseket. A *Mit nekem* két lénye közül az egyik megkötözve fekvő, csukott szemű, meredt lábú (halott) társa fölött áll, tollazatát mintha szél borzolná. Csonkolt karral, torzóként, de magasra emelt fejjel áll a *Várok valakit* figurája. Körülöttük ködként gomolygó vonalak, színek – az ismeretlen homálya. Támolyogva botladoznak e csonka testű madárlények, nem haláltáncot járnak azonban, hanem az élni akarás, az akarat, a visszanyerni kívánt erő színjátékát mutatják be a kikerülhetetlenül közeledő halál előtt. Az előadás – ma már tudjuk – megbukott, idő előtt, befejezetlenül vége lett.

Nem tudhatjuk ma már, hogyan alakult, fejlődött volna tovább ez a felsistergő indulatoktól, érzelmektől terhes életmű, annyi bizonyos, hogy a képi világ, az alkotás, a látásmód besorolhatatlan, beskatulyázhatatlan – kizárólag Hegedűs Morgan világa.